CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL PAOLO MENGOZZI prezentate la 15 iunie 2010 [1]

I — Introducere

1. În prezenta cauză, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, întrucât a refuzat plata cheltuielilor privind mobilierul și materialul didactic pentru școlile europene situate pe teritoriul său, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Acordului de sediu încheiat la 13 octombrie 1962 între Consiliul superior al școlilor europene și Guvernul Regatului Belgiei (denumit în continuare „Acordul de sediu"), coroborat cu articolul 10 CE.

II — Cadrul juridic

A — *Statutul școlilor europene*

2. În momentul înființării lor, școlile europene erau reglementate prin două convenții, și anume, pe de o parte, Statutul școlilor europene, semnat la Luxemburg la 12 aprilie 1957 (denumit în continuare „Convenția din 1957") [2], și, pe de altă parte, Protocolul privind înființarea școlilor europene întocmit prin referire la Statutul școlilor europene, semnat la Luxemburg la 13 aprilie 1962 (denumit în continuare „Protocolul din 1962") [3]. Aceste două instrumente au fost încheiate între cele șase state membre fondatoare ale Comunităților Europene.

3. Consiliul superior al școlilor europene (denumit în continuare „Consiliul superior"), instituit prin Convenția din 1957, este format din ministrul sau miniștrii competenți ai fiecărei părți contractante. Potrivit articolului 9 din convenție, Consiliul superior este însărcinat cu punerea în aplicare a convenției respective și, în acest sens, are putere de decizie în chestiuni privind educația, bugetul și administrația. Acesta stabilește de comun acord regulamentul general al școlilor. În conformitate cu articolul 28 din aceeași convenție, Consiliul superior poate negocia cu guvernul țării de sediu al școlii orice act adițional care

1 — Limba originală: franceza.

2 — *United Nations Treaty Series*, vol. 443, p. 129.

3 — *United Nations Treaty Series*, vol. 752, p. 267.

se impune, în vederea funcționării acesteia în cele mai bune condiții materiale și morale.

4. Convenția din 1957 și Protocolul din 1962 au fost anulate și înlocuite prin Convenția privind definirea statutului școlilor europene din 21 iunie 1994, în vigoare în prezent (denumită în continuare „Convenția din 1994"), în conformitate cu articolul 34 din aceasta din urmă [4]. Convenția din 1994 a fost încheiată de statele membre, precum și de Comunitățile Europene, iar participarea acestora a făcut obiectul Deciziei 94/557/CE, Euratom a Consiliului din 17 iunie 1994 de autorizare a Comunității Europene și a Comunității Europene a Energiei Atomice să semneze și să încheie convenția privind definirea statutului școlilor europene [5].

5. Conform aceleiași convenții (articolul 34), trimiterile din actele privind școlile anterioare adoptării sale se interpretează ca trimiteri la articolele corespunzătoare din convenția respectivă.

6. Domeniul de aplicare al Convenției din 1994 se extinde la școlile enumerate în anexa I, printre care figurează școlile europene Bruxelles I, Bruxelles II, Bruxelles III, precum și cea de la Mol.

7. Conform articolului 2 alineatul (3) din convenția respectivă, deschiderea unei noi școli pe teritoriul unui stat membru este condiționată de un acord prealabil încheiat între Consiliul superior și statul membru gazdă, privind asigurarea gratuită a unui amplasament corespunzător și întreținerea acestuia pentru noua școală.

8. Articolul 6 al doilea paragraf din Convenția din 1994 prevede că, în ceea ce privește drepturile și obligațiile, școala este tratată în fiecare stat membru ca o instituție educațională, de drept public, sub rezerva dispozițiilor speciale ale aceleiași convenții.

9. Consiliul superior, care se compune în special dintr-un reprezentant la nivel ministerial din fiecare stat membru și un membru al Comisiei veghează, în conformitate cu articolul 10 din Convenția din 1994, la punerea în aplicare a acesteia și, în acest sens, are putere de decizie în chestiuni privind educația, bugetul și administrația, precum și în negocierea acordurilor menționate la articolele 28-30 din aceeași convenție.

10. Conform articolului 30 din convenția respectivă, Consiliul superior poate negocia cu guvernul țării de sediu al școlii orice acord adițional care se impune, în vederea funcționării școlii europene în cele mai bune condiții.

4 — JO L 212, p. 3, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 16.
5 — JO L 212, p. 1, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 14.

11. În conformitate cu articolul 25 din Convenția din 1994, bugetul școlilor este finanțat în special prin contribuțiile statelor membre, concretizate în plata permanentă a remunerației profesorilor titulari prin transfer sau suplinitori și, unde este cazul, printr-o contribuție financiară și prin contribuția din partea Comunităților Europene, destinată să acopere diferența dintre totalul cheltuielilor suportate de școală și totalul altor venituri.

12. Conform articolului 26 din aceeași convenție, Curtea are competența exclusivă de a hotărî în litigiile dintre părțile contractante cu privire la interpretarea și aplicarea convenției menționate și care nu au putut fi soluționate de către Consiliul superior.

13. Articolul 33 din Convenția din 1994 precizează în special că aceasta din urmă se ratifică de către statele membre, în calitate de părți contractante, în conformitate cu normele lor constituționale și că intră în vigoare în prima zi a lunii care urmează după depunerea tuturor instrumentelor de ratificare de către statele membre și a tuturor actelor care consemnează încheierea convenției de către Comunitățile Europene.

14. Ca urmare a întrebărilor scrise adresate părților, Comisia și Regatul Belgiei au confirmat intrarea în vigoare a Convenției din 1994 la 1 octombrie 2002.

B — *Acordul de sediu*

15. La 13 octombrie 1962, Consiliul superior și Guvernul Regatului Belgiei au semnat Acordul de sediu, în vederea funcționării școlilor europene din Bruxelles și din Mol în cele mai bune condiții materiale și morale, în conformitate cu articolul 28 din Convenția din 1957.

16. Capitolul I din Acordul de sediu, intitulat „Clădirile și echipamentul școlilor", cuprinde articolul 1 formulat după cum urmează:

„Guvernul Regatului Belgiei se angajează să pună la dispoziția școlilor clădirile necesare pentru a-și desfășura activitatea și care să răspundă obiectivelor stabilite de guvernele semnatare ale protocolului privind înființarea școlilor europene.

Acesta va întreține aceste clădiri și le va asigura potrivit normelor care reglementează imobilele aflate în proprietatea statului belgian.

Se angajează să doteze aceste școli cu mobilier și material didactic, conform criteriilor aplicate propriilor unități." [traducere neoficială]

17. În conformitate cu articolul 13 din acordul respectiv, acesta intră în vigoare la data la care guvernul belgian notifică îndeplinirea formalităților constituționale

Consiliului superior. Conform aceluiași articol, dispozițiile Acordului de sediu își produc efectele la 17 septembrie 1958, cu excepția articolelor 2 și 3 care își produc efectele la data intrării în vigoare a acordului.

18. Ratificarea Acordului de sediu de către Regatul Belgiei a avut loc la 8 noiembrie 1975 [6]. Acordul de sediu este încă în vigoare și nu a făcut obiectul unei modificări ulterioare.

C — *Decizia de la Karlsruhe*

19. Cu ocazia unei reuniuni care a avut loc la Karlsruhe în perioada 17-19 mai 1967, Consiliul superior a analizat modalitățile de finanțare a cheltuielilor privind echipamentul și construcțiile școlare, ca urmare a raportului Grupului pentru probleme financiare (denumită în continuare „decizia de la Karlsruhe").

20. În conformitate cu punctul 12 din procesul-verbal al acestei reuniuni, Consiliul superior a aprobat raportul Grupului pentru probleme financiare referitor la finanțarea cheltuielilor privind echipamentul și construcțiile școlare și l-a împuternicit să continue elaborarea unor dispoziții care ar trebui să figureze în acordul care urmează a fi semnat între Consiliul superior și guvernele țărilor de sediu ale școlilor europene.

21. De asemenea, punctul 12 indică faptul că Consiliul superior adoptă deciziile care figurează în anexa la procesul-verbal respectiv și precizează că aceste decizii nu au efect retroactiv.

22. Conform punctului 12 subpunctul 1 din anexa la procesul-verbal, îi revine țării gazdă să asigure echipamentul care devine „imobil prin destinație" prin încorporare la construcție, chiar dacă investiția trebuie realizată la un moment oarecare din viața școlii. Echipamentul mobilier și didactic își păstrează caracterul de investiție amortizabilă prin dotări bugetare obișnuite și este, așadar, strâns legat de funcționarea școlii.

23. În conformitate cu punctul 12 subpunctul 3 din aceeași anexă, se face precizarea potrivit căreia „Consiliul superior adresează fiecăruia dintre statele membre rugămintea de a încheia cu acesta un acord destinat asigurării unor condiții de funcționare a școlilor europene astfel cum sunt prevăzute la articolul 28 din [Convenția din 1957] […]. Consiliul superior aprobă dispozițiile de mai jos privind finanțarea cheltuielilor pentru echipamentul și construcțiile educaționale. Aceste dispoziții ar putea constitui articolul 1 din acordul dintre Consiliul superior și guvernele țărilor

6 — Legea de aprobare a Acordului dintre Guvernul Regatului Belgiei și Consiliul superior al școlilor europene (*Moniteur Belge* din 7 februarie 1976, p. 1415).

de sediu ale școlilor europene”. [traducere neoficială]

III — Procedura precontencioasă și concluziile părților

24. Ca urmare a unei corespondențe bogate între Consiliul superior și autoritățile belgiene între 1995 și 2006 și a unei scrisori din 30 octombrie 2006 prin care aceste autorități au arătat că ele considerau a nu avea obligația să plătească cheltuielile privind mobilierul și materialul didactic solicitate Regatului Belgiei începând cu anul 1995, Comisia a adresat Regatului Belgiei, prin scrisoarea din 23 octombrie 2007, o scrisoare de punere în întârziere, în aplicarea articolului 226 CE.

25. În această scrisoare, Comisia a reproșat Regatului Belgiei că nu a respectat articolul 10 CE prin refuzul, pe de o parte, de a finanța începând cu anul 1995 primele dotări cu echipament constând în mobilier și material didactic ale școlilor europene situate pe teritoriul său, reprezentând o sumă de 837 708,33 euro solicitați pentru școlile europene Bruxelles II și Bruxelles III, și, pe de altă parte, că nu a plătit începând cu anul 1989 o subvenție anuală pentru funcționare și pentru dotare cu echipament destinată să acopere cheltuielile curente ale școlilor europene stabilite pe teritoriul său, al căror cuantum rămânea a fi determinat. Astfel, potrivit Comisiei, în aplicarea Hotărârii Comisia/Belgia [7], atitudinea autorităților belgiene ar aduce atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre, cu încălcarea articolului 10 CE.

26. Întrucât răspunsul formulat de Regatul Belgiei la 22 februarie 2008 nu a fost considerat satisfăcător, Comisia a emis la 27 iunie 2008 un aviz motivat, în temeiul articolului 226 primul paragraf CE.

27. Prin acest aviz motivat, Comisia apreciază că, întrucât a refuzat plata cheltuielilor privind mobilierul și materialul didactic, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul articolului 10 CE și a invitat acest stat membru să adopte măsurile necesare pentru a se conforma avizului respectiv în termen de două luni de la data comunicării acestuia.

28. Întrucât Regatul Belgiei nu a adoptat măsurile prevăzute în termenul acordat, Comisia a introdus prezenta acțiune printr-un act depus la grefa Curții la 6 aprilie 2009.

7 — Hotărârea din 5 aprilie 1990 (C-6/89, Rec., p. I-1595).

29. Comisia solicită Curții:

— constatarea faptului că, întrucât a refuzat plata cheltuielilor privind mobilierul și materialul didactic pentru școlile europene, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Acordului de sediu coroborat cu articolul 10 CE și

— obligarea Regatului Belgiei la plata cheltuielilor de judecată.

30. Regatul Belgiei solicită Curții:

— cu titlu principal, declararea ca necompetentă să se pronunțe asupra acțiunii;

— cu titlu subsidiar, declararea inadmisibilității acțiunii;

— cu titlu mai subsidiar, declararea acțiunii ca neîntemeiată și

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

IV — Analiză

31. Regatul Belgiei invocă, cu titlu principal, lipsa de competență a Curții de a se pronunța cu privire la prezentul litigiu și, cu titlu subsidiar, inadmisibilitatea acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

32. Vom arăta de la început că aceste cereri pot fi admise în ceea ce privește aspectul privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor întemeiat pe încălcarea Acordului de sediu. În schimb, astfel cum vom avea ocazia să precizăm în considerentele care urmează, propunem examinarea pe fond a aspectului privind neîndeplinirea obligațiilor întemeiat pe nerespectarea articolului 10 CE.

A — *Cu privire la competența Curții*

1. Argumentele părților

33. Cu titlu principal, guvernul belgian contestă competența Curții pentru a soluționa chestiuni care privesc Acordul de sediu. Acesta consideră că, pentru a putea legitima introducerea unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor pe baza articolului 226 CE, trebuie să se stabilească de către Comisie, în primul rând, încălcarea unei dispoziții de drept comunitar, în al doilea rând, încălcarea unui acord la care Comunitatea este parte sau, în al treilea rând, existența unei clauze de stabilire a instanței competente.

34. În prezenta cauză, guvernul susține că nu există o încălcare a unei dispoziții comunitare (nici o încălcare a dispozițiilor Tratatului CE, nici a anexelor la acesta, nici atingeri aduse dreptului comunitar derivat), că Acordul de sediu nu este un acord la care Comunitatea este parte și că nu există o clauză de stabilire a instanței competente. În opinia sa, Acordul de sediu nu poate fi calificat drept act „derivat" din Convenția din 1994 (nici drept act derivat din Convenția din 1957), întrucât actul prin care Regatul Belgiei a încheiat un asemenea acord nu își găsește forța obligatorie decât în suveranitatea statului belgian.

35. Comisia respinge poziția guvernului belgian pentru două motive.

36. În primul rând, Comisia reamintește că cererea nu se referă doar la Acordul de sediu, ci și la articolul 10 CE coroborat cu acest acord.

37. În al doilea rând, Comisia susține că Acordul de sediu face parte în mod incontestabil din dreptul comunitar, independent de articolul 10 CE, întrucât acesta trebuie să fie considerat drept un act „derivat" din Convenția din 1994, care face parte din dreptul comunitar.

38. Aceasta arată că, potrivit unei jurisprudențe constante, fiind vorba despre dispoziții care intră sub incidența competenței Curții, acordurile încheiate de Comunitate și statele sale membre cu țări terțe au același statut în ordinea juridică comunitară ca și acordurile strict comunitare, iar Convenția din 1994 a fost încheiată între Comunitate și statele sale membre.

39. Comisia arată că Acordul de sediu a fost la origine un act „derivat" din Convenția din 1957 și că deja, în 1962, Înalta Autoritate a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) era membru cu drept de vot al Consiliului superior. Aceasta din urmă era, așadar, parte contractantă la Acordul de sediu. Comisia precizează că s-a substituit Înaltei Autorități a CECO la semnarea Tratatului de fuziune din 8 aprilie 1965 și că

scopul Convenției din 1994 a fost de a consolida acquis-ul Convenției din 1957, precum și de a întări rolul Comunităților Europene ca părți contractate. Prin urmare, aceasta concluzionează că, având în vedere faptul că Acordul de sediu a fost adoptat pe baza articolului 28 din Convenția din 1957 și că acordurile de sediu sunt de asemenea prevăzute de Convenția din 1994, Acordul de sediu face parte din drepturile și obligațiile la care au subscris Comunitățile în 1994.

2. Apreciere

40. Se observă, în primul rând, că, astfel cum rezultă în special din cuprinsul punctului 35 din cererea introductivă de instanță și din cuprinsul punctelor 12-14 din memoriul în replică, Comisia reproșează Regatului Belgiei, pe de o parte, că a încălcat Acordul de sediu, care ar face parte integrantă din dreptul comunitar încă de la semnarea Convenției din 1994 din care derivă acest acord și, pe de altă parte [8], că a adus atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre cu nerespectarea articolului 10 CE, prin refuzul de plată a cheltuielilor aferente pentru mobilierul și materialul didactic al școlilor europene situate pe teritoriul acestui stat membru, începând cu 13 decembrie 1995 [9], în ceea ce privește finanțarea primei dotări cu echipament, și începând cu 1986 [10], în ceea ce privește plata subvenției anuale pentru funcționare și pentru dotarea aferentă cu mobilier și material didactic a școlilor europene.

41. Aceste două aspecte privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor sunt, așadar, formulate în mod autonom, astfel cum pare să admită de altfel Comisia la punctul 12 din memoriul în replică [11], chiar dacă dispozitivul cererii se referă la o încălcare a Acordului de sediu „coroborat cu articolul 10 CE”.

42. Astfel cum o demonstrează argumentele Regatului Belgiei rezumate mai sus, acesta invocă lipsa de competență a Curții pentru a se pronunța cu privire la încălcarea pretinsă de Comisie a Acordului de sediu, întrucât acesta din urmă nu intră, potrivit acestui stat membru, sub incidența normelor al căror control jurisdicțional îi revine Curții. Totuși, acesta apreciază de asemenea că, în special la punctul 63 din memoriul în apărare și în concluzii, Curtea ar trebui să se declare necompetentă pentru a se pronunța cu privire la

8 — La punctul 35 din cerere, Comisia utilizează expresia „pe de altă parte” pentru a introduce aspectul privind pretinsa neîndeplinire a obligațiilor referitor la nerespectarea articolului 10 CE.

9 — Potrivit avizului motivat adresat Regatului Belgiei, prima notă de debit neplătită este de la data de 13 decembrie 1995.

10 — A se vedea punctele 20 și 21 din cerere.

11 — La acest punct din memoriul în replică, Comisia apreciază că „în orice caz, Acordul de sediu face parte în mod incontestabil din dreptul comunitar, chiar și înțeles independent de articolul 10 CE. Astfel, Acordul de sediu trebuie să fie considerat drept un act «derivat» din Convenția din 1994, care face parte, la rândul ei, din dreptul comunitar”.

„prezenta cauză", incluzând în mod inevitabil prin această expresie cel de al doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor întemeiat pe încălcarea articolului 10 CE.

43. Cu toate acestea, considerăm că extinderea excepției de necompetență la acest al doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor trebuie să fie respinsă în măsura în care acest aspect se referă la încălcarea unei dispoziții a dreptului comunitar, în speță articolul 10 CE, cu privire la care Curtea este competentă să se pronunțe.

44. În schimb, competența Curții de a se pronunța cu privire la pretinsa încălcare a Acordului de sediu trebuie să fie, în opinia noastră, examinată având în vedere următoarele două elemente primordiale: pe de o parte, circumstanța potrivit căreia Convenția din 1994 a intrat în vigoare abia la 1 octombrie 2002, în timp ce neîndeplinirea imputată a obligațiilor ar fi început, potrivit înscrisurilor Comisiei, să curgă începând cu anul 1986, în ceea ce privește refuzul de a plăti subvenția anuală, și începând cu 13 decembrie 1995, în ceea ce privește finanțarea primei dotări cu echipament, iar pe de altă parte, faptul potrivit căruia Comisia a sesizat Curtea cu o acțiune întemeiată exclusiv pe articolul 226 al doilea paragraf CE, iar nu, cel puțin parțial, pe clauza compromisorie prevăzută la articolul 26 din Convenția din 1994.

45. În ceea ce privește primul punct, apreciem că, din motivele expuse în continuare, Curtea nu este *în niciun caz* competentă să se pronunțe cu privire la pretinsa încălcare a Acordului de sediu în privința perioadei anterioare intrării în vigoare a Convenției din 1994, și anume până la 30 septembrie 2002, dată după care i s-a acordat Curții competența exclusivă pentru a soluționa litigiile dintre părțile contractante referitoare la „interpretarea și aplicarea" acestei convenții, în conformitate cu articolul 26 din convenția respectivă.

46. În acest sens, este necesar să se reamintească că, în Hotărârea Hurd [12], Curtea a considerat că nu era competentă să se pronunțe cu privire la interpretarea Convenției din 1957 și cu privire la obligațiile care decurg din convenție pentru statele membre, în măsura în care, în pofida legăturilor existente între această convenție, pe de o parte, și Comunitate și funcționarea instituțiilor sale, pe de altă parte, este vorba despre o convenție internațională încheiată de statele membre care nu face parte integrantă din dreptul comunitar [13]. Considerăm că această apreciere nu trebuie să fie în niciun fel limitată de contextul procedural al cauzei care a determinat pronunțarea Hotărârii Hurd, citată anterior, în cadrul căreia Curtea era chemată să se pronunțe cu titlu preliminar, însă se aplică de asemenea în cadrul procedurii prevăzute la articolul 226 CE al cărei obiect nu poate privi decât neîndeplinirea de către un stat

12 — Hotărârea din 15 ianuarie 1986 (44/84, Rec., p. 29).
13 — Punctele 20-22.

membru a uneia dintre obligațiile care îi revin *în temeiul Tratatului CE*.

47. Lipsa de competență a Curții se extinde, în opinia noastră, la Acordul de sediu *pentru toată perioada anterioară intrării în vigoare a Convenției din 1994*, și anume, în speță, pentru perioada cuprinsă între anul 1986 și 30 septembrie 2002.

48. Astfel, după cum se evocă în preambul, acest acord era întemeiat inițial pe articolul 28 din Convenția din 1957 care acordă Consiliului superior competența de a negocia cu guvernul statului membru de sediu orice acord *adițional* în vederea funcționării școlilor europene în cele mai bune condiții materiale și morale. Regimul acestui acord trebuia, așadar, să îl urmeze pe cel al Convenției din 1957.

49. Poziția guvernului belgian este în mod ciudat ambiguă în acest sens, deoarece acesta susține, la punctul 22 din memoriul în apărare, că Acordul de sediu a fost semnat „în temeiul Convenției [de 1957]", în timp ce, la punctul 20 din memoriul în duplică, s-a străduit să conteste caracterul „derivat" și complementar al aceluiași acord în raport cu aceeași convenție, pretinzând că primul nu și-ar găsi temeiul juridic în convenție. Considerăm că această ultimă afirmație nu poate fi împărtășită pentru motivele expuse deja la punctul anterior din prezentele concluzii. Adăugăm că, presupunând că această Convenție din 1957 nu a fost înlocuită prin Convenția din 1994, ci a fost pur și simplu eliminată, Consiliul superior, în calitate de organ instituit prin Convenția din 1957, ar fi fost automat lipsit de orice existență legală. Acordul de sediu ar fi fost, așadar, în mod inevitabil afectat, ceea ce permite afirmarea caracterului „derivat" și complementar al acestui acord în raport cu Convenția din 1957.

50. În acest sens, întâmpinăm de asemenea dificultăți să urmăm argumentele Comisiei care pare să sugereze că, dat fiind participarea Înaltei Autorități a CECO la Consiliul superior încă din 1962, Acordul de sediu ar face parte din normele al căror control aparține Curții.

51. Astfel, participarea Înaltei Autorități a CECO în cadrul Consiliului superior nu afectează în niciun fel, în opinia noastră, regimul juridic al Acordului de sediu. Nici CECO și nici, mai târziu, Comunitățile nu erau părți la Convenția din 1957. În plus, nicio dispoziție a acesteia din urmă nu atribuia competență Curții. Prin urmare, dat fiind natura de act complementar a acestei convenții, nici Acordul de sediu nu făcea parte din normele al căror control aparținea Curții. Pe de altă parte, este greșit, în opinia noastră, să se confunde Consiliul superior și membrii care îl compuneau, astfel încât să se considere că Acordul de sediu ar fi fost încheiat între Regatul

Belgiei, pe de o parte, și celelalte state membre din acel moment și Comunități, pe de altă parte.

52. Prin urmare, în acest stadiu al analizei, apreciem că Curtea ar trebui să se declare necompetentă pentru a se pronunța cu privire la aspectul privind pretinsa neîndeplinire a obligațiilor care se întemeiază pe încălcarea Acordului de sediu pentru perioada cuprinsă între anul 1986 și 30 septembrie 2002.

53. În ceea ce privește perioada de la intrarea în vigoare a Convenției din 1994, și anume de la 1 octombrie 2002, Curtea este, în opinia noastră, competentă *în principiu* să se pronunțe cu privire la un asemenea litigiu. Cu toate acestea, o asemenea competență nu ar deriva din faptul că Acordul de sediu face parte din dreptul comunitar, astfel cum tinde Comisia să susțină în cauză, ci din clauza compromisorie prevăzută la articolul 26 din Convenția din 1994, potrivit căreia revine Curții, în mod exclusiv, să se pronunțe cu privire la litigiile dintre părțile contractante referitoare la interpretarea și *aplicarea* convenției respective și care nu au putut fi soluționate în cadrul Consiliului superior.

54. În primul rând, reamintim faptul că, în temeiul articolului 34 din Convenția din 1994, la care au aderat Comunitățile Europene, aceasta a „anulat și înlocuit" Convenția din 1957 și că trimiterea la articolul 28 din Convenția din 1957 cuprinsă în Acordul de sediu trebuie să fie înțeleasă ca raportându-se la articolul corespunzător din Convenția din 1994, și anume articolul 30. Pe de altă parte, în aplicarea articolului 33, Convenția din 1994 a intrat în vigoare în prima zi a lunii care urmează după depunerea tuturor instrumentelor de ratificare de către statele membre și a tuturor actelor care consemnează încheierea convenției de către Comunitățile Europene, și anume la 1 octombrie 2002.

55. De la această dată, Curtea este, așadar, competentă, în temeiul articolului 26 din Convenția din 1994, să se pronunțe cu privire la litigiile dintre părțile contractante aferente interpretării și aplicării acestei convenții, ceea ce este admis de altfel de Regatul Belgiei.

56. În continuare, reamintim de asemenea că, în conformitate cu articolul 10 din Convenția din 1994, care a înlocuit articolul 9 din Convenția din 1957, Consiliul superior are ca atribuție să vegheze *aplicarea* convenției respective și, *în acest sens,* are putere de decizie în chestiuni privind educația, bugetul și administrația și pentru negocierea acordurilor menționate la articolele 28-30 din convenție. Aplicarea Convenției din 1994 se realizează, așadar, în special prin intermediul încheierii acordurilor de sediu, ceea ce presupune că, în consecință, controlul Curții cu privire la aplicarea convenției respective în temeiul articolului 26 din aceasta trebuie să privească de asemenea interpretarea și executarea Acordului de sediu.

57. Cu această precizare, trebuie totuși să se arate că Curtea este sesizată numai parțial cu privire la prezenta acțiune, nu pe baza clauzei compromisorii prevăzute la articolul 26 din Convenția de la 1994, ci în mod exclusiv pe baza articolului 226 al doilea paragraf CE, și anume pentru motivul privind încălcarea unei obligații în temeiul tratatului.

58. Astfel, după cum rezultă din înscrisurile Comisiei, aceasta consideră că, începând cu aderarea Comunităților Europene la Convenția din 1994, și anume de la 21 iunie 1994, această convenție, precum și Acordul de sediu, ca act „derivat" din aceasta din urmă, fac parte integrantă din dreptul comunitar.

59. Această abordare nu ne convinge.

60. Pe de o parte, astfel cum s-a arătat deja, Convenția din 1994 nu a intrat în vigoare decât de la 1 octombrie 2002. Aceasta nu ar putea fi, așadar, opozabilă celor 12 state membre semnatare, inclusiv Regatului Belgiei, decât de la această dată, iar nu începând cu anul 1994.

61. Pe de altă parte, argumentele Comisiei tind să nu țină seama de autonomia căilor de atac. Astfel, independent de problematica privind Acordul de sediu, faptul că, astfel cum pretinde Comisia, Convenția din 1994 ar face parte integrantă din dreptul comunitar nu pare a fi un motiv suficient pentru a înlătura aplicarea clauzei compromisorii și pentru a permite Comisiei să aleagă dintre cele două căi jurisdicționale, și anume cea prevăzută la articolul 26 din Convenția din 1994 sau cea prevăzută la articolul 226 al doilea paragraf CE, calea pe care o apreciază a fi cea mai potrivită. Astfel, nu reușim să înțelegem cum, începând cu 1 octombrie 2002, sub pretextul că această Convenție din 1994 ar aparține dreptului comunitar, Comisia ar putea să întemeieze în mod corect, de exemplu, o acțiune prin care se pretinde încălcarea unei dispoziții a acestei convenții de către un stat membru nu pe articolul 26 din aceasta, ci pe articolul 226 al doilea paragraf CE [14]. În opinia noastră, ne regăsim în aceeași situație în cazul unei pretinse încălcări a unui act referitor la aplicarea Convenției din 1994, cum este cazul Acordului de sediu în speță, care se află în raport direct cu Convenția din 1994.

62. Pentru toate aceste motive, apreciem că, în speță, Curtea este necompetentă să se pronunțe cu privire la primul aspect privind pretinsa neîndeplinire a obligațiilor, introdusă în temeiul articolului 226 al doilea paragraf CE, raportându-se la pretinsa încălcare a Acordului de sediu.

14 — Indiferent de situație, subliniem de altfel că acțiunea din cauza Comisia/Regatul Unit (C-545/09, aflată pe rolul Curții), prin care Comisia reproșează Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord că nu a respectat articolul 12 din Convenția din 1994, a fost introdusă pe baza articolului 26 din convenția respectivă.

63. În schimb, propunem Curții să se declare competentă să se pronunțe cu privire la acest litigiu în măsura în care Comisia reproșează Regatului Belgiei că nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 10 CE.

B — *Cu privire la admisibilitatea acțiunii*

1. Argumentele părților

64. Cu titlu subsidiar, guvernul belgian susține că acțiunea este inadmisibilă, în primul rând, din cauza lipsei de concordanță între obiecțiile invocate în avizul motivat și cele din cerere și, în al doilea rând, din cauza caracterului echivoc al articolului 10 CE ca temei juridic.

65. În ceea ce privește prima sa cauză de inadmisibilitate, Regatul Belgiei reamintește importanța etapei precontencioase, care are ca scop să delimiteze obiectul litigiului și să ofere statului membru ocazia, pe de o parte, de a se conforma cu obligațiile care decurg din dreptul comunitar și, pe de altă parte, de a invoca în mod eficient mijloacele sale de apărare împotriva obiecțiilor formulate de Comisie. Se observă că, în prezenta cauză, lipsa de concordanță dintre avizul motivat și cerere se referă tocmai la alegerea temeiului juridic. Regatul Belgiei remarcă astfel că, în timp ce în dispozitivul avizului motivat Comisia face trimitere exclusiv la articolul 10 CE, referitor la obligația de cooperare loială, aceasta decide în acțiunea sa, fără nicio explicație, să îl coroboreze cu nerespectarea Acordului de sediu. Or, acțiunea ar trebui să fie întemeiată pe aceleași motive și mijloace ca și avizul motivat. Acest stat membru mai arată că trimiterea la articolul 10 CE în avizul motivat se realizează în termeni prea neclari.

66. Potrivit guvernului belgian, ar fi lipsită de relevanță Hotărârea Comisia/Danemarca [15], la care se referă Comisia în înscrisurile sale și potrivit căreia Curtea ar fi declarat admisibile două obiecții conținute în una dintre acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse împotriva acestui stat membru referitoare la respectarea măsurilor de control al activităților de pescuit în temeiul campaniei de pescuit din 1988. Astfel, la punctul 36 din această hotărâre, Curtea ar fi constatat că, deși dispozitivul avizului motivat nu conținea nicio trimitere la dispoziția relevantă din regulamentul aplicabil, acest aviz motivat respingea totuși argumentele referitoare la respectarea acestei dispoziții, dezvoltată de guvernul danez în răspunsul la scrisoarea de punere în întârziere. Astfel, în opinia Regatului Belgiei, chiar dacă jurisprudența Curții nu impune o identitate literală între tezele avansate în diferitele acte de procedură, aceasta impune totuși o omogenitate substanțială

15 — Hotărârea din 14 iulie 2005 (C-259/03, C-260/03 și C-343/03).

între aceste acte diferite. Acesta conchide că, deși o coincidență perfectă între enunțarea obiecțiilor în scrisoarea de punere în întârziere, dispozitivul avizului motivat și concluziile cererii nu este obligatorie, în prezenta cauză nu suntem nici măcar în prezența unei coincidențe aproximative.

67. În ceea ce privește cea de a doua obiecție privind admisibilitatea acțiunii, întemeiată pe caracterul echivoc al articolului 10 CE ca temei juridic, guvernul belgian susține că, în prezenta cauză, Comisia se limitează la o trimitere la articolul 10 CE, propunând coroborarea acestuia cu Acordul de sediu, fără a furniza niciun element de probă care să poată susține o asemenea coroborare. În opinia sa, Comisia ar fi trebuit în primul rând, printr-o demonstrație pertinentă, să identifice în mod clar obligația comunitară în cauză și să stabilească, în continuare, existența neîndeplinirii obligațiilor. Acest guvern apreciază că, în speță, o asemenea demonstrație lipsește și că cererea conține prezumții simple și afirmații lipsite de probe.

68. În plus, Regatul Belgiei arată că, la punctul 35 din cererea sa, Comisia evidențiază două încălcări autonome. Pe de o parte, Comisia ar califica încălcarea Acordului de sediu drept o încălcare a dreptului comunitar și, pe de altă parte, ar susține că atitudinea autorităților belgiene aduce atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre și, în consecință, încalcă articolul 10 CE. Totuși, statul membru pârât remarcă faptul potrivit căruia Comisia nu evidențiază nicidecum încălcări similare în dispozitivul cererii, însă asociază încălcările autonome pretinse pentru a concluziona că, prin refuzul de plată a cheltuielilor privind mobilierul și materialul didactic pentru școlile europene, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul Acordului de sediu coroborat cu articolul 10 CE.

69. Pe de altă parte, guvernul belgian evidențiază indicarea de către Comisie, pentru prima dată în memoriul în replică, a unei legături de cauzalitate între încălcarea Acordului de sediu și încălcarea articolului 10 CE. Potrivit acestui guvern, rezultă din aceste afirmații evazive o lipsă de coerență și de claritate.

70. În ceea ce privește pretinsa lipsă de concordanță între avizul motivat și cerere, Comisia remarcă faptul că, deși, într-adevăr, citit izolat, dispozitivul avizului motivat menționează numai o încălcare a articolului 10 CE, totuși numai faptul că dispozitivul avizului motivat nu conține o trimitere la toate dispozițiile pentru care Comisia, în cererea sa, solicită constatarea unei neîndepliniri a

obligațiilor nu este suficient pentru a stabili o încălcare a dreptului la apărare dacă obiecția figurează în mod clar în textul avizului motivat. Aceasta susține că, potrivit jurisprudenței Curții, nu se impune o coincidență perfectă între obiecțiile constatate în scrisoarea de punere în întârziere, dispozitivul avizului motivat și concluziile cererii, iar obiecțiile sale inițiale pot fi detaliate, cu condiția ca obiectul litigiului să nu fie modificat. Pe de altă parte, chiar dacă Curtea trebuia să considere că Comisia nu ar fi trebuit să facă trimitere la Acordul de sediu în *petitum*-ul cererii sale, acest mod de formulare a cererii ar fi avut drept consecință simplă inadmisibilitatea parțială a acțiunii.

71. În privința caracterului pretins echivoc al temeiului juridic, Comisia consideră că cererea sa arată, cu toată precizia necesară, dispozițiile în raport cu care Regatul Belgiei săvârșește, în opinia sa, o încălcare. Aceasta precizează că, pe de o parte, punctul 35 din cererea sa arată în mod clar că atitudinea autorităților belgiene implică în același timp o încălcare a Acordului de sediu și a articolului 10 CE și, pe de altă parte, o asemenea coroborare între încălcarea principiului cooperării loiale și o altă dispoziție a dreptului comunitar a fost constatată în numeroase rânduri de către Curte.

72. Comisia adaugă că, în urma aderării Comunității la Convenția din 1994, menționarea articolului 10 CE nu mai este strict necesară și că, atunci când, în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, aceasta invocă în același timp încălcarea acestui articol și încălcarea unei dispoziții comunitare mai specifice, acțiunea este admisibilă deși Curtea nu se pronunță cu privire la încălcarea articolului respectiv ca la o încălcare distinctă și se pronunță exclusiv cu privire la încălcarea dispoziției comunitare mai specifice. De asemenea, Comisia adaugă că se poate întâmpla să solicite constatarea unei încălcări a articolului 10 CE și a unei alte dispoziții de drept comunitar, iar Curtea să admită o acțiune fără a menționa articolul 10 CE nici în considerente, nici în dispozitivul hotărârii, rezultând că o mențiune superfluă a articolului 10 CE în cadrul acțiunii nu are în mod vădit nicio consecință asupra admisibilității acesteia.

73. În ceea ce privește sarcina probei, Comisia se limitează să arate că ceea ce separă părțile din prezentul litigiu nu este natura comportamentului adoptat de autoritățile belgiene, ci interpretarea textelor care reglementează comportamentul respectiv, în vederea stabilirii întinderii obligațiilor ce revin Regatului Belgiei.

2. Apreciere

74. Astfel cum am indicat deja la punctul 40 din prezentele concluzii, după cum rezultă din cererea introductivă de instanță, neîndeplinirea imputată a obligațiilor se întemeiază pe două aspecte autonome: primul este întemeiat pe încălcarea Acordului de sediu, în timp ce al doilea se întemeiază pe nerespectarea articolului 10 CE.

75. Cauzele de inadmisibilitate invocate de Regatul Belgiei privesc cele două aspecte ale acțiunii la care este necesar, în opinia noastră, să se formuleze răspunsuri diferite.

a) Cu privire la admisibilitatea primului aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor referitor la încălcarea Acordului de sediu

76. În ceea ce privește primul aspect privind pretinsa neîndeplinire a obligațiilor, astfel cum am demonstrat deja în considerentele precedente, apreciem că, în speță, Curtea nu este competentă pentru soluționarea acestuia.

77. În orice caz și în special în ipoteza în care Curtea nu va împărtăși poziția pe care am exprimat-o la punctele precedente din prezentele concluzii, solicităm să declare acest aspect inadmisibil în măsura în care motivul întemeiat pe încălcarea Acordului de sediu a extins obiectul litigiului, astfel cum acesta a fost delimitat în cadrul procedurii precontencioase.

78. În această privință, trebuie observat că, deși Acordul de sediu este menționat de numeroase ori atât în scrisoarea de punere în întârziere, cât și în avizul motivat adresate Regatului Belgiei, aceste două acte se limitează totuși să reproșeze acestui stat membru o încălcare a articolului 10 CE – motiv care corespunde numai celui de al doilea aspect pe care se întemeiază cererea Comisiei – întrucât atitudinea autorităților belgiene aduce atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre.

79. În plus, chiar presupunând că anumite fragmente din actele de procedură precontencioasă pot tinde să sugereze că Comisia urmărea să constate o încălcare a Acordului de sediu, această încălcare nu a fost calificată niciodată în mod vădit în cursul acestei proceduri drept încălcare autonomă a dreptului comunitar, însă a fost calificată ca reprezentând o condiție prealabilă constatării unei încălcări a articolului 10 CE, în măsura în care această încălcare presupunea consecințe negative pentru bugetul comunitar și pentru repartizarea obligațiilor financiare între statele membre.

80. Or, potrivit jurisprudenței, obiectul unei acțiuni introduse în aplicarea articolului 226 CE este delimitat de procedura precontencioasă prevăzută la această dispoziție și, prin urmare, avizul motivat și acțiunea trebuie să fie întemeiate pe obiecții identice astfel încât, fără a se impune o coincidență perfectă între enunțarea obiecțiilor din dispozitivul avizului motivat și concluziile cererii, obiectul litigiului, astfel cum este definit în avizul motivat, să nu fie nici extins și nici modificat [16].

81. Această cerință, care se impune Comisiei, răspunde dublei preocupări potrivit căreia, pe de o parte, procedura precontencioasă are ca scop să ofere statului membru ocazia de a se conforma obligațiilor care decurg din dreptul comunitar și, pe de altă parte, această procedură trebuie să îi permită de asemenea să invoce în mod eficient mijloacele sale de apărare împotriva obiecțiilor formulate de Comisie [17].

82. Prin urmare, în măsura în care, în speță, niciun motiv întemeiat pe încălcarea în sine a Acordului de sediu nu poate fi dedus din etapa precontencioasă, în special din avizul motivat, primul aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor trebuie, în opinia noastră, să fie declarat inadmisibil în etapa procedurii în fața Curții [18].

83. Această apreciere nu este contrazisă de trimiterea făcută de Comisie la Hotărârea Comisia/Danemarca, citată anterior, în care au fost declarate admisibile două motive conținute în una dintre acțiunile în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse împotriva acestui stat membru referitoare la respectarea măsurilor de control al activităților de pescuit în temeiul unei campanii de pescuit.

84. În primul rând, rezultă din formularea punctului 35 din această hotărâre că acesta se înscrie în mod clar pe linia jurisprudenței pe care tocmai am menționat-o privind cerința unei coincidențe între obiecțiile expuse pe parcursul etapei precontencioase și cele formulate în cadrul acțiunii în fața Curții, iar nu în cadrul unei eventuale direcții paralele de jurisprudență. Prin urmare, faptul că, în Hotărârea Comisia/Danemarca, citată anterior, Curtea a declarat admisibile obiecțiile în litigiu ale acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor pare a se explica numai prin circumstanțele speciale ale cauzei respective, cărora nu li se poate acorda, în opinia noastră, o valoare de precedent pentru prezenta cauză.

85. Astfel, în al doilea rând, rezultă în special din formularea punctelor 28, 30 și 36 din hotărârea respectivă că obiecțiile în litigiu au fost declarate admisibile pentru motivul că,

16 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 7 septembrie 2006, Comisia/Regatul Unit (C-484/04, Rec., p. I-7471, punctul 25 și jurisprudența citată).

17 — A se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Regatul Unit, citată anterior (punctul 24 și jurisprudența citată).

18 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 ianuarie 2002, Comisia/Italia (C-439/99, Rec., p. I-305, punctul 11).

deși dispozitivul avizului motivat emis împotriva Regatului Danemarcei nu conținea trimiterea la un articol precis din unul dintre regulamentele comunitare relevante în această cauză, această instituție respinsese totuși, în același aviz, pretinsa respectare de către statul membru pârât a obligațiilor prevăzute la acest articol care i se reproșaseră în scrisoarea de punere în întârziere și pe care se presupunea că o abandonase în etapa avizului motivat.

86. Or, în speță, astfel cum am subliniat deja, Comisia nu a reproșat niciodată în cursul celor două etape ale procedurii precontencioase o neîndeplinire a obligațiilor în sensul articolului 226 al doilea paragraf CE, materializată printr-o încălcare a Acordului de sediu.

87. În consecință, omisiunea din etapa precotencioasă desfășurată împotriva Regatului Belgiei a oricărei obiecții referitoare la încălcarea autonomă a Acordului de sediu prezintă un caracter diferit de problematica invocată în Hotărârea Comisia/Danemarca, citată anterior, întrucât obiectul prezentului litigiu, astfel cum a fost delimitat pe parcursul etapei precontencioase, se limitează la nerespectarea articolului 10 CE.

88. În opinia noastră, primul aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor ar trebui, așadar, să fie respins ca inadmisibil cu excepția situației în care Curtea nu constată în prealabil lipsa sa de competență pentru a-l soluționa.

b) Cu privire la admisibilitatea celui de al doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor referitor la nerespectarea articolului 10 CE

89. Reamintim că Regatul Belgiei pretinde că acțiunea este echivocă în sensul că este parțial întemeiată pe articolul 10 CE și/sau pe această dispoziție coroborată cu Acordul de sediu.

90. În privința propunerii noastre potrivit căreia primul aspect al acțiunii ar trebui să fie respins ca inadmisibil, afirmația referitoare la caracterul echivoc al acțiunii nu mai poate privi, în consecință, decât cel de al doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor.

91. Astfel delimitată, cauza de inadmisibilitate invocată de Regatul Belgiei nu pare că poate fi primită.

92. Desigur, este adevărat că acțiunea introdusă de Comisie nu constituie un model de claritate în privința raporturilor existente între Acordul de sediu și articolul 10 CE. În special, astfel cum am subliniat deja la punctele 40 și 41 din prezentele concluzii, în timp ce dispozitivul cererii menționează o încălcare a celor două texte coroborate, motivarea sa lasă mai curând să se prevadă în mod clar încălcări autonome. În memoriul în duplică, Comisia pare chiar să considere că încălcările

pretinse se suprapun în sensul că, în opinia sa, motivul întemeiat pe încălcarea articolului 10 CE nu ar mai fi strict necesar începând cu semnarea Convenției din 1994.

93. În pofida acestor aproximări regretabile în etapa procedurii în fața Curții, nu este mai puțin adevărat că obiectul neîndeplinirii imputate a obligațiilor nu a privit, în mod constant pe parcursul etapelor precontencioasă și contencioasă ale procedurii, chiar dacă doar parțial în privința acestei a doua etape, nerespectarea articolului 10 CE.

94. Trebuie totuși subliniată lipsa parțială de coincidență între procedura precontencioasă și acțiune în ceea ce privește durata încălcării invocate a articolului 10 CE, în măsura în care se raportează la refuzul autorităților belgiene de a acorda subvenția anuală pentru funcționare și pentru dotare cu echipament. Astfel, în ceea ce privește acest motiv, în timp ce, în etapa scrisorii de punere în întârziere și a avizului motivat, Comisia a invocat o încălcare a articolului 10 CE numai după „federalizarea" învățământului în Belgia, și anume începând cu anul 1989 [19], cererea arată faptul că această încălcare s-ar fi materializat deja cu trei ani mai devreme, adică în 1986 [20].

19 — A se vedea scrisoarea de punere în întârziere, p. 7.

20 — A se vedea punctele 20 și 21 din cerere.

Or, o asemenea prelungire a duratei încălcării invocate în etapa cererii introductive de instanță nu poate fi admisă și, prin urmare, este inadmisibilă.

95. În aceste circumstanțe, al doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor trebuie să fie considerat ca admisibil [21] întrucât privește, pe de o parte, refuzul autorităților belgiene începând cu anul 1989 de a acorda subvenția anuală pentru funcționarea și dotarea cu echipament a școlilor europene situate pe teritoriul Regatului Belgiei pentru întreținerea și înlocuirea mobilierului și materialului didactic al acestora și, pe de altă parte, refuzul acestor autorități de a finanța prima dotare cu mobilier și material didactic a școlilor respective începând cu 13 decembrie 1995.

96. În privința acestei analize, propunem Curții să se pronunțe numai cu privire la temeinicia acestui aspect, astfel cum l-am delimitat.

21 — A se vedea, sub acest aspect, Hotărârea din 18 martie 1986, Comisia/Belgia (85/85, Rec., p. 1149, punctul 15), potrivit căreia: „în etapa admisibilității, este suficient să fie invocată de către Comisie în mod formal în susținerea acțiunii sale o încălcare a dispozițiilor de drept comunitar. Problema dacă există în mod efectiv o încălcare a dreptului comunitar presupune examinarea pe fond a litigiului".

C — *Cu privire la temeinicia celui de a doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor, întemeiat pe nerespectarea articolului 10 CE*

1. Argumentele părților

97. În primul rând, Comisia arată că Regatul Belgiei a finanțat dotarea școlilor europene la Uccle (Bruxelles I), la Mol și la Woluwe (Bruxelles II) și că, pentru aceste școli, Regatul Belgiei a plătit o alocație anuală de 500 000 de franci belgieni până în 1985. Aceasta reamintește că, ulterior, Regatul Belgiei a întrerupt plățile anuale.

98. Comisia evidențiază de asemenea că, începând cu anul 1995, Regatul Belgiei nu a mai plătit nici facturile care i-au fost adresate de școlile europene pentru cheltuielile privind mobilierul și materialul didactic generate de extinderea școlii europene Bruxelles II în perioada 1995-1997 și de deschiderea școlii europene Bruxelles III în 1999. Aceasta arată că, în consecință, aceste cheltuieli au fost înscrise în bugetul școlilor respective și au fost, așadar, acoperite temporar de contribuția de la bugetul comunitar plătită de Comisie la bugetul școlilor europene, în aplicarea articolului 25 din Convenția din 1994.

99. În continuare, în opinia Comisiei, obligația financiară ce revine autorităților belgiene ar decurge în mod clar din articolul 1 din Acordul de sediu, iar prejudiciul cauzat bugetului comunitar care ar decurge din refuzul acestora de a-și onora angajamentele ar presupune o încălcare a articolului 10 CE. Astfel, întemeindu-se pe Hotărârile Hurd și Comisia/Belgia, citate anterior, în care Curtea ar fi constatat că funcționarea instituțiilor comunitare putea fi împiedicată în mod contrar articolului 10 CE prin măsuri adoptate în cadrul punerii în aplicare a Convenției din 1957, Comisia apreciază că atitudinea autorităților belgiene ar aduce atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre și, prin urmare, ar încălca articolul respectiv.

100. De asemenea, Comisia precizează, în esență, că întinderea obligației prevăzute la articolul 1 din Acordul de sediu nu a fost modificată prin decizia de la Karlsruhe. În special, aceasta susține că rezultă explicit din formularea punctului 12 din procesul-verbal al ședinței Consiliului superior că acesta a stabilit numai un cadru politic general pentru viitoarele acorduri. În plus, aceasta reamintește faptul potrivit căruia Consiliul superior nu ar fi fost competent, printr-o simplă decizie unilaterală, pentru modificarea conținutului Acordului de sediu, ținând seama de principiul ierarhiei normelor și de articolul 28 din Convenția din 1957, potrivit căruia condițiile materiale de funcționare a școlilor într-un

stat de sediu trebuie să fie stabilite printr-un Acord de sediu.

101. Aceasta adaugă că, deși în conformitate cu articolul 1 din Acordul de sediu, finanțarea dotării cu mobilier și material didactic a școlilor europene trebuie să fie realizată „potrivit criteriilor aplicate școlilor [belgiene]", studiul de drept belgian comandat ar demonstra că atât prima dotare cu echipament, cât și subvenția anuală pentru funcționarea școlilor care aparțin rețelei oficiale a comunităților franceze, flamande și germanofone ar fi suportate de către autoritățile belgiene. Prin urmare, în măsura în care aceste din urmă școli trebuie să constituie punctul de referință pentru a stabili plata cheltuielilor privind mobilierul și materialul didactic al școlilor europene situate în Belgia, în conformitate cu articolul 6 al doilea paragraf din Convenția din 1994, Regatul Belgiei nu poate invoca considerente interne, precum federalizarea învățământului, pentru a se opune plății cheltuielilor respective.

102. În fine, după ce a reamintit că autoritățile belgiene au recunoscut, în numeroase rânduri și până foarte recent, creanțele, Comisia susține că trebuie să se interpreteze obligațiile Regatului Belgiei în lumina scopului Acordului de sediu și a principiului bunei-credințe, care, potrivit jurisprudenței, ar face parte integrantă din articolul 10 CE și din dreptul internațional general [22]. În acest sens, precizează că, întrucât scopul Acordului de sediu consta, astfel cum se menționează în preambul, în adoptarea de măsuri corespunzătoare în vederea funcționării școlilor europene în cele mai bune condiții, în momentul în care deciziile cu privire la sediul principal al Consiliului și al Comisiei au fost luate, Regatul Belgiei a garantat, printr-o serie de acte, condițiile materiale ale școlilor europene și a lăsat de înțeles instituțiilor și celorlalte state membre, prin comportamentul său, că accepta și aproba angajamentele financiare față de aceste școli. Astfel, Regatul Belgiei ar fi suscitat încrederea instituțiilor și a celorlalte state membre, în sensul că și-ar asuma obligațiile financiare față de școlile europene instalate pe teritoriul său.

103. Regatul Belgiei contestă încălcarea imputată a articolului 10 CE.

104. Cu titlu principal, apreciază că acțiunea este neîntemeiată întrucât temeiul juridic al acțiunii Comisiei ar fi greșit.

105. Astfel, în opinia sa, articolul 10 CE nu ar putea fi pus în aplicare în sine, însă ar presupune, dimpotrivă, existența unei obligații

22 — Hotărârea din 3 iunie 2008, Intertanko și alții (C-308/06, Rep., p. I-4057, punctul 52).

care să reglementeze punerea sa în aplicare. Potrivit Regatului Belgiei, articolul 10 primul paragraf CE prevede, în esență, că statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru îndeplinirea obligațiilor care decurg din tratat sau care rezultă din actele instituțiilor. Or, prevalându-se de acest articol, Comisia nu ar fi identificat nicidecum, în prealabil, obligația comunitară care ar susține invocarea acestuia.

106. Pe de altă parte, în opinia Regatului Belgiei, Hotărârile citate anterior Hurd și Comisia/Belgia, invocate de Comisie, nu ar schimba nimic. Ar rezulta din prima hotărâre că obligațiile ce revin statelor membre în temeiul articolului 10 CE nu pot fi aplicate nici unei convenții între statele membre (cum este Convenția din 1957), nici unei convenții încheiate în principal (însă nu exclusiv) de către statele membre (cum este Convenția din 1994). În plus, potrivit Regatului Belgiei, în mod contrar cauzei care a stat la baza Hotărârii Hurd, citată anterior, nefinanțarea de către Regatul Belgiei a anumitor obligații financiare ale școlilor europene nu ar genera, în speță, transferuri de fonduri în defavoarea Comunității Europene, ci ar afecta cel mult funcționarea școlilor respective. De asemenea, Hotărârea Comisia/Belgia, citată anterior, ar fi privit, contrar prezentei cauze, o măsură națională care avea drept consecință reducerea remunerației naționale plătite profesorilor din școlile europene, determinând o creștere a părții de finanțare ce revenea Comunității.

107. În prezenta cauză, potrivit Regatului Belgiei, Comisia nu a prezentat dovada că ar fi trebuit să plătească facturi ca urmare a pretinsei neîndepliniri a obligațiilor de către statul membru pârât. Or, în cadrul unei proceduri în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, ar reveni Comisiei sarcina de a dovedi toate elementele de fapt pe care își întemeiază acțiunea. De altfel, guvernul belgian consideră că nu ar fi suficient să se stabilească de către Comisie faptul măririi contribuției Comunității la funcționarea școlilor europene, ci ar mai trebui ca această contribuție să privească bunurile mobile devenite imobile prin destinație, având în vedere că decizia de la Karlsruhe nu ar privi decât acest tip de mobilier.

108. Cu titlu subsidiar, Regatul Belgiei susține că acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor nu își poate găsi temeiul într-o interpretare corectă a Acordului de sediu, care trebuie citit de altfel având în vedere decizia de la Karlsruhe și dreptul belgian cu privire la învățământ.

109. În esență, Regatul Belgiei subliniază în primul rând că Acordul de sediu nu s-ar aplica decât școlilor existente sau prevăzute la momentul încheierii sale, precum și dezvoltării lor previzibile rezonabile, însă în niciun caz nu s-ar aplica finanțării mobilierului și materialului didactic în momentul extinderii școlii europene Bruxelles II din perioada 1995-1997 și în momentul deschiderii școlii

europene Bruxelles III în 1999. În acest sens, Regatul Belgiei susține că niciunul dintre actele sau comportamentele menționate de Comisie nu ar fi putut suscita încrederea legitimă a instituțiilor și a celorlalte state membre, în sensul că acest stat membru ar fi finanțat școlile europene, dincolo de angajamentele stabilite prin Acordul de sediu.

110. În al doilea rând, guvernul belgian susține că Acordul de sediu trebuie să fie interpretat în lumina deciziei de la Karlsruhe care nu s-ar limita în niciun fel la a stabili un cadru politic pentru acordurile de sediu viitoare, ci ar urmări, dimpotrivă, să producă efecte juridice imediate. Decizia de la Karlsruhe ar constitui, de altfel, un acord ulterior intervenit între părți cu privire la Acordul de sediu de care ar trebui să se țină seama, în conformitate cu Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969 [23], în momentul interpretării și aplicării Acordului de sediu. Astfel, având în vedere decizia de la Karlsruhe, mobilierul pe care Regatul Belgiei se angajează să îl furnizeze, în conformitate cu articolul 1 din Acordul de sediu, nu poate cuprinde decât mobilierul devenit imobil prin destinație.

23 — *United Nations Treaty Series*, vol. 1155, p. 331.

111. În fine, în al treilea rând, în opinia Regatului Belgiei, nici normele aplicabile finanțării unităților școlare belgiene nu ar putea susține teza Comisiei. Acesta reamintește că, în urma federalizării învățământului, criteriile aplicabile pentru stabilirea întinderii finanțării în litigiu a școlilor europene sunt cele prevăzute de comunitățile franceză, flamandă și germanofonă în legislația proprie. Acesta adaugă că, deși există în fiecare comunitate două tipuri de școli oficiale, și anume cele care sunt organizate chiar de comunități și cele care sunt doar subvenționate de aceste comunități, școlile europene trebuie să fie considerate, din punct de vedere al dreptului belgian, aparținând numai celei de a doua categorii.

112. În orice caz, deși normele de finanțare aplicabile celor două tipuri de unități școlare ar fi diferite, niciuna dintre acestea nu ar permite orice finanțare a primei dotări cu echipament sau acordarea unei subvenții anuale pentru funcționarea școlilor europene.

113. Astfel, potrivit Regatului Belgiei, legislațiile diferitelor comunități nu ar cuprinde, cu titlu de primă dotare cu echipament, decât bunurile mobile care ar constitui imobile prin natură sau prin destinație. Cheltuielile privind mobilierul și materialul didactic nu ar avea în mod sigur această calitate. În plus, nici cheltuielile privind prima dotare cu echipament nu ar fi acoperite de finanțarea anuală a cheltuielilor de funcționare a școlii

începând cu anul înființării sale întrucât, în special, școlile secundare belgiene nu sunt admise la plata de subvenții decât după un an de funcționare, în urma aprobării din partea serviciilor de inspecție.

114. În ceea ce privește subvenția anuală pentru funcționare, Regatul Belgiei reamintește că, dacă în dreptul belgian școlile subvenționate au dreptul la o subvenție anuală, este vorba despre o subvenție globală și forfetară care acoperă cheltuielile aferente funcționării, dotării cu echipament a școlii și distribuirii gratuite de manuale și de rechizite școlare care corespund unei sume stabilite pentru fiecare elev înscris potrivit legii. Această caracteristică a sistemului ar împiedica orice plată integrală a cheltuielilor reale, reclamate pe baza unor simple facturi. Guvernul belgian arată că, deși acordarea subvenției anuale tinde să realizeze obiectivul de acces gratuit la învățământ și de egalitate, această subvenție face obiectul respectării unor condiții legale diverse (inspecții și controale periodice, în conformitate cu reglementarea în materia organizării studiilor, statutului personalului și legilor lingvistice) și că, în caz de nerespectare, este imposibil să se pretindă acordarea subvenției. În plus, în cadrul unei asemenea subvenții, ar fi vorba despre cheltuieli strict limitate, în timp ce taxele de înscriere solicitate elevilor din școlile europene depășesc limitele legale autorizate, ceea ce le-ar exclude de la dreptul la subvenția respectivă.

2. Apreciere

115. În temeiul articolului 10 primul paragraf prima teză CE, statele membre trebuie să adopte toate măsurile necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care decurg din tratat sau care rezultă din actele instituțiilor și, potrivit celei de a doua teze, au obligația de a facilita Comunității îndeplinirea misiunii sale. În conformitate cu articolul 10 al doilea paragraf CE, statele membre trebuie să se abțină să adopte orice măsuri care ar putea pune în pericol realizarea scopurilor tratatului.

116. Din coroborarea articolului 10 primul paragraf a doua teză cu cel de al doilea paragraf CE, Curtea a dedus în special o obligație de cooperare loială de aplicabilitate generală, în special în sarcina statelor membre [24]. De asemenea, Curtea a considerat în numeroase rânduri că obligația care decurge din

24 — A se vedea în special în acest sens Hotărârea din 10 februarie 1983, Luxemburg/Parlamentul European (230/81, Rec., p. 255, punctul 37), Hotărârea Hurd, citată anterior (punctul 38), Hotărârea din 2 iunie 2005, Comisia/Luxemburg (C-266/03, Rec., p. I-4805, punctele 57 și 58), Hotărârea din 14 iulie 2005, Comisia/Germania (C-433/03, Rec., p. I-6985, punctele 63 și 64), și Hotărârea din 20 aprilie 2010, Comisia/Suedia (C-246/07, Rep., p. I-3317, punctele 69-71).

dispozițiile sus-menționate ale articolului 10 cuprindea și obligația de a nu adopta măsuri care ar putea bloca funcționarea instituțiilor Comunității [25].

117. Prin urmare, lectura deosebit de superficială a sferei de aplicare a articolului 10 CE pe care o efectuează Regatul Belgiei, limitată la primul paragraf prima teză a acestei dispoziții, potrivit căreia articolul respectiv ar impune statelor membre numai adoptarea tuturor măsurilor necesare pentru îndeplinirea obligațiilor care decurg din tratat, trebuie să fie respinsă în mod clar. Astfel, această abordare nu ia în considerare faptul că, și în cadrul exercitării competențelor rezervate sau reziduale, statele membre trebuie să se abțină să împiedice atât exercitarea competențelor Comunității, cât și funcționarea instituțiilor comunitare [26].

118. În opinia noastră, acesta este tocmai obiectul unei obligații de loialitate a statelor membre, astfel cum este exprimată la articolul 10 CE, și anume că interzice a se aduce atingere, prin exercitarea propriilor competențe, efectivității competențelor deținute de Comunitate, inclusiv funcționării instituțiilor acesteia [27]. De altfel, în speță, cel de al doilea aspect privind neîndeplinirea imputată a obligațiilor se întemeiază pe articolul 10 CE, iar nu pe un anumit paragraf al acestui articol.

119. În Hotărârile Hurd și Comisia/Belgia, citate anterior, care se înscriu în direcția jurisprudențială descrisă la punctul 116 din prezentele concluzii, Curtea a considerat că reprezenta o încălcare a obligației de cooperare loială exprimată la articolul 5 din Tratatul CEE (devenit articolul 5 din Tratatul CE, iar ulterior articolul 10 CE) comportamentul unilateral al unui stat membru care, afectând remunerația profesorilor din școlile europene, aducea sau putea aduce atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre, având în vedere mecanismul financiar prevăzut de statutul personalului didactic din școlile respective, potrivit căruia, în esență, obligația financiară nesuportată de statele membre revine bugetului Comunității.

120. Întrucât relevanța acestor hotărâri pentru soluționarea prezentului litigiu este contestată de Regatul Belgiei, ele trebuie examinate cu mai multă atenție [28].

25 — A se vedea Hotărârea din 15 septembrie 1981, Bruce of Donington (208/80, Rec., p. 2205, punctul 14), Hotărârea Luxemburg/Parlamentul European, citată anterior (punctul 37), Hotărârea Hurd, citată anterior (punctul 39), și Hotărârea din 22 martie 1990, Tither (C-333/88, Rec., p. I-1133, punctul 16).

26 — Astfel, în Hotărârile citate anterior Comisia/Luxemburg (punctul 58), Comisia/Germania (punctul 64) și Comisia/Suedia (punctul 71), Curtea a considerat că obligația de cooperare loială exprimată la articolul 10 CE nu depinde nici de caracterul exclusiv sau neexclusiv al competenței comunitare vizate, nici de dreptul eventual al statelor membre de a contracta obligații față de statele terțe. În Hotărârea Comisia/Suedia, citată anterior, Curtea a respins teza statului membru pârât potrivit căreia obligația de cooperare loială ar avea o aplicabilitate limitată în domeniile în care competența este partajată între Comunitate și statele membre.

27 — A se vedea în acest sens Blanquet, M., *L'article 5 du traité CEE*, LGDJ, Paris, 1994, p. 312.

28 — A se observa că Hotărârea Comisia/Belgia, citată anterior, nu a făcut obiectul unei publicări integrale în Recueil.

121. În prima cauză, domnul Hurd, profesor de naționalitate britanică, detașat la școala europeană din Culham situată în Regatul Unit, a fost în litigiu cu administrația fiscală britanică în privința deciziei de impunere referitoare la sumele pe care i le plătise școala europeană cu titlu de supliment de remunerație numite „sume suplimentare europene” [29]. Potrivit unei decizii a Consiliului superior adoptate în 1957, aceste sume suplimentare erau scutite de orice impozit. În Regatul Unit, numai sumele suplimentare europene plătite de școala din Culham profesorilor de altă naționalitate decât cea britanică erau scutite în mod efectiv de impozitul pe venit. Litigiul dintre domnul Hurd și autoritățile fiscale britanice în fața instanței naționale ridica, așadar, problema dacă impozitul pe venit care îi era solicitat pentru plata sumelor suplimentare europene era compatibil cu dreptul comunitar, în special cu articolul 3 din Actul privind condițiile de aderare a Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord [30] (denumit în continuare „actul de aderare”) și cu articolele 5 și 7 din Tratatul CEE.

122. În primul rând, Curtea era întrebată cu privire la competența sa de a interpreta, cu titlu preliminar, articolul 3 din actul de aderare, precum și „orice acord încheiat de statele membre originale referitor la funcționarea Comunităților care prezintă o legătură cu activitatea acestora” și „declarațiile, rezoluțiile sau alte luări de poziție [...] referitoare la Comunitățile Europene care sunt adoptate de comun acord de statele membre”, expresii vizate de articolul respectiv și care par să înglobeze, pe de o parte, Convenția din 1957 și, pe de altă parte, decizia Consiliului superior din 1957 referitoare la sumele suplimentare europene.

123. În timp ce Curtea a admis că era competentă pentru a interpreta articolul 3 din actul de aderare, aceasta și-a declinat, astfel cum s-a menționat deja la punctul 46 din prezentele concluzii, orice competență de a interpreta Convenția din 1957, precum și textele, actele și deciziile organelor școlilor europene adoptate pe această bază, întrucât acestea nu intrau în niciuna dintre categoriile de acte vizate la articolul 177 din Tratatul CEE (devenit articolul 177 din Tratatul CE, iar ulterior articolul 234 CE) [31]. În special, Curtea a precizat că nu era competentă pentru a defini obligațiile care decurgeau din aceste acte pentru statele membre [32].

124. În al doilea rând, se solicita Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă statele membre trebuiau să scutească de impozite naționale sumele suplimentare europene ale profesorilor din școlile europene, situate pe

29 — Aceste sume suplimentare corespundeau diferenței dintre remunerația națională și o remunerație uniformă, stabilită prin statutul personalului didactic conform modelului din Statutul funcționarilor Comunităților Europene.

30 — JO 1972, L 73, p. 14.

31 — Hotărârea Hurd, citată anterior (punctul 20).

32 — Punctul 22.

teritoriile acestora, care erau resortisanții lor, problemă care aducea atingere în special întinderii obligației prevăzute la articolul 5 din Tratatul CEE.

125. La punctul 36 din hotărâre, Curtea constată inserarea Convenției din 1957 și a Protocolului din 1962 în contextul oricărei serii de acorduri, decizii, acte și luări de poziție prin care statele membre colaborează și își coordonează activitățile pentru a contribui la buna funcționare a instituțiilor comunitare și pentru a facilita îndeplinirea misiunilor acestora. Totuși, afirmă Curtea, o asemenea cooperare și normele care se raportează la aceasta nu își găsesc temeiul juridic în tratatele de instituire a Comunităților Europene și nu fac parte din dreptul creat de Comunități și derivat din tratate [33]. În consecință, Curtea consideră că obligațiile de cooperare și de asistență loială exprimate la articolul 5 din Tratatul CEE, „care se situează în cadrul tratatelor, nu pot fi aplicate unor convenții distincte între statele membre care se situează în afara acestui cadru, cum este cazul statutului școlii europene” [34].

126. Cu toate acestea, Curtea temperează parțial această concluzie, precizând că „ar fi diferit dacă aplicarea unei dispoziții a tratatelor sau a dreptului derivat din acestea sau chiar *funcționarea instituțiilor comunitare* era împiedicată de *o măsură adoptată în cadrul punerii în aplicare a unei asemenea convenții* încheiate între statele membre în afara domeniului de aplicare al tratatelor. Într-o asemenea ipoteză, măsura în cauză ar putea fi considerată contrară obligațiilor care decurg din articolul 5 [al doilea] paragraf din Tratatul CEE” [35].

127. Efectuând examinarea *in concreto* a unei asemenea spețe, Curtea arată în primul rând că mecanismul prevăzut de statutul personalului didactic din școlile europene conduce la faptul că, dacă un stat membru hotărăște să supună sumele suplimentare europene unui impozit național, școala în cauză trebuie să restituie profesorilor cuantumul acestui impozit printr-o alocație diferențiată, care poate fi impozitată din nou [36]. În continuare, Curtea observă că sarcina financiară a acestui mecanism grevează în totalitate și direct bugetul Comunității, având în vedere că aceasta compensează diferența dintre suma veniturilor proprii ale școlii și remunerațiile naționale ale profesorilor, pe de o parte, și cuantumul global al bugetului școlii europene, pe de altă parte [37]. În fine, aceasta consideră că generalizarea unei atitudini precum cea adoptată de autoritățile fiscale britanice în cazul domnului Hurd ar determina, în sarcina bugetului comunitar și în favoarea bugetului național, un veritabil transfer de fonduri și ar avea, pe plan financiar, consecințe prejudiciabile direct pentru Comunitate. Un stat membru ar

33 — Punctul 37.
34 — Punctul 38.
35 — Punctul 39 (sublinierea noastră).
36 — Punctul 41.
37 — Punctul 42.

putea astfel, în mod unilateral, să aducă atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre [38]. Prin urmare, Curtea concluzionează că un asemenea comportament încalcă „obligația de cooperare și de asistență loială care revine statelor membre față de Comunitate și care își găsește expresia în obligația, prevăzută la articolul 5 din Tratatul CEE, de a facilita acesteia îndeplinirea misiunii sale și de a nu pune în pericol realizarea scopurilor tratatului” [39].

128. Întemeindu-se în mare parte pe raționamentul dezvoltat în Hotărârea Hurd, citată anterior, Curtea a urmat o abordare identică în cauza care a determinat pronunțarea Hotărârii Comisia/Belgia, citată anterior, cu privire la o situație de fapt puțin diferită. În această cauză, Comisia reproșa Regatului Belgiei că a încălcat articolul 5 din Tratatul CEE prin adoptarea unui decret regal, conform căruia așa-zisa remunerație „de așteptare” sau subvenția-remunerație acordată membrilor personalului din învățământul belgian detașați la școlile europene era redusă cu 50 %, determinând, în consecință, o sarcină suplimentară pentru bugetul Comunității, având în vedere mecanismul de compensare financiară prevăzut de statutul personalului didactic din școlile europene [40].

129. Trebuie subliniat că Regatul Belgiei nu contesta realitatea neîndeplinirii obligațiilor care îi era imputată, ci numai evidența în fața Curții că învățământul în Belgia făcea acum obiectul competenței celor trei comunități lingvistice, ceea ce implica faptul că decretul regal în litigiu nu putea fi modificat sau eliminat decât ca urmare a unei concertări a instanțelor competente, în special ca urmare a unui acord cu privire la repartizarea obligațiilor financiare.

130. După evocarea punctului 36 din Hotărârea Hurd, citată anterior, al cărei conținut a fost prezentat la punctul 125 din prezentele concluzii, Curtea consideră că „este necesar să se admită […] că o decizie adoptată unilateral de un stat membru și care privește reducerea remunerației naționale plătite profesorilor detașați la școlile europene, implică o creștere corespunzătoare a părții din finanțare care revine, sub acest aspect, Comunităților. Prin urmare, o asemenea decizie aduce atingere sistemului de finanțare al Comunității și de repartizare a obligațiilor financiare între statele membre” [41]. Ca și la punctul 45 din Hotărârea Hurd, citată anterior, Curtea arată că

38 — Punctul 44.

39 — Punctul 45.

40 — Obiectul neîndeplinirii imputate a obligațiilor a fost totuși restrâns în cursul procesului, excluzând școala europeană instalată la München (Germania), întrucât, pentru aceasta din urmă, Comisia a făcut precizarea cu privire la neparticiparea Comunității la finanțarea sa.

41 — Hotărârea Comisia/Belgia, citată anterior (punctul 13).

un asemenea comportament încalcă obligația de cooperare și de asistență loială care revine statelor membre și care își găsește expresia în obligația prevăzută la articolul 5 din Tratatul CEE [42]. În continuare, Curtea respinge argumentul Regatului Belgiei întemeiat pe federalizarea învățământului belgian, pentru motivul că un stat membru nu poate invoca dispoziții, practici sau situații din ordinea juridică internă pentru a justifica nerespectarea obligațiilor care rezultă din dreptul comunitar [43]. Prin urmare, aceasta constată o încălcare a articolului 5 din Tratatul CEE.

131. În prezenta cauză, cu excepția considerentelor mai puțin generale referitoare la relevanța sau nerelevanța acestor două hotărâri pentru soluționarea litigiului, părțile au rămas neobișnuit de tăcute pe tot parcursul procedurii precontencioase și contencioase cu privire la cele două aspecte, considerăm, esențiale cu privire la motivarea hotărârilor respective și care, în opinia noastră, prezintă consecințe cu privire la prezentul litigiu.

132. Aceste aspecte privesc, pe de o parte, domeniul de aplicare al articolului 10 CE conform căruia măsura la care face referire se găsește în cadrul tratatului (sau al dreptului comunitar în sens larg) sau în afara acestui cadru, conform distincției realizate de Curte la punctele 38 și 39 din Hotărârea Hurd, citată anterior, și, pe de altă parte, dar în mod corelativ, caracterul unilateral al măsurii în cauză, menționat în cele două hotărâri citate anterior.

133. Reamintim că, dacă la punctul 38 din Hotărârea Hurd, citată anterior, Curtea a arătat, în esență, că obligația de cooperare loială, astfel cum este exprimată, între altele, la articolul 5 din Tratatul CEE, nu poate fi aplicată unor convenții distincte între statele membre în afara cadrului tratatelor, cum este cazul statutului școlii europene, aceasta a precizat totuși, la punctul 39 din această hotărâre, că obligația de cooperare loială se putea aplica „unei măsuri adoptate în cadrul punerii în aplicare a unei asemenea convenții încheiate între statele membre în afara domeniului de aplicare al tratatelor".

134. Expresia „o măsură adoptată în cadrul punerii în aplicare" a Convenției din 1957 pare puțin ambiguă. Astfel, o lectură rapidă a acestui fragment de la punctul 39 din Hotărârea Hurd, citată anterior, ar putea lăsa să se creadă că măsura în cauză, obiectul examinării compatibilității cu obligația de cooperare loială, ar fi o măsură adoptată pentru punerea în aplicare a convenției respective. De altfel, admitem că această lectură ar putea fi întărită de versiunea hotărârii respective în limba engleză, care indică „a measure taken to *implement* such an agreement" [44].

42 — Punctul 14.

43 — Punctul 16. Curtea se referă, sub acest aspect, la Hotărârea din 21 februarie 1990, Comisia/Belgia (C-74/89, Rec., p. I-491).

44 — Sublinierea noastră.

135. Considerăm incorectă o asemenea interpretare pentru două motive.

136. În primul rând, o asemenea interpretare ar fi echivalentă cu a admite că aprecierea conținută la punctul 39 din Hotărârea Hurd, citată anterior, este în contradicție cu cea, efectuată cu titlu principal, de la punctele 37 și 38 din aceeași hotărâre. Astfel, în cazul în care Curtea a exclus la aceste două puncte ale hotărârii respective aplicarea obligației de cooperare loială în raporturile dintre statele membre și instituțiile comunitare care privesc Convenția din 1957 și acordurile, actele, deciziile și textele adoptate pe baza convenției respective, aceasta nu poate afirma în mod logic, la punctul 39 din hotărârea respectivă, că aceeași obligație de cooperare loială se aplică totuși măsurilor de punere în aplicare a convenției respective, expresie care include în mod necesar acordurile, actele, deciziile și textele respective adoptate pe baza acestei convenții.

137. În al doilea rând, faptul că expresia „o măsură adoptată în cadrul punerii în aplicare" a Convenției din 1957, utilizată la punctul 39 din Hotărârea Hurd, citată anterior, nu poate nicidecum însemna „o măsură adoptată pentru punerea în aplicare" a convenției respective poate fi de asemenea înțeles prin controlul realizat de către Curte la punctele 40-45 din hotărârea respectivă.

138. Astfel, examinarea concretă a nerespectării obligației de cooperare loială pe care a efectuat-o Curtea la punctele 40-45 din Hotărârea Hurd, citată anterior, nu a fost realizată în privința unei măsuri adoptate pentru punerea în aplicare a Convenției din 1957, astfel cum ar fi, de exemplu, decizia Consiliului superior din 1957, ci în privința unei măsuri fiscale unilaterale și autonome care vizează impozitarea sumelor suplimentare europene ale profesorilor britanici dintr-o școală europeană. Or, această examinare, astfel cum a fost introdusă de Curte la punctul 40 din Hotărârea Hurd, citată anterior, a fost efectuată imediat după anunțarea criteriului de la punctul 39 din hotărârea respectivă și „în această perspectivă".

139. Prin urmare, dacă măsura fiscală în cauză, obiectul examinării compatibilității cu articolul 5 din Tratatul CEE, nu corespundea nicidecum unei măsuri adoptate *pentru punerea în aplicare* a Convenției din 1957, era vorba despre o măsură care nu avea altă legătură cu statutul școlilor europene, decât faptul că interfera cu aplicarea deciziei Consiliului superior din 1957, și anume, cu alte cuvinte, intra sub incidența sau în cadrul (în sensul de domeniu de aplicare) al unei decizii care pune în aplicare Convenția din 1957.

140. Este de asemenea motivul pentru care, în opinia noastră – și este a doua observație – Curtea insistă atât în Hotărârea Hurd, cât și în Hotărârea din 5 aprilie 1990, Comisia/Belgia, citate anterior, cu privire la caracterul unilateral al măsurilor în cauză care fac obiectul controlului de compatibilitate cu articolul 5 din Tratatul CEE. Astfel, trebuia să se evite posibilitatea de interpretare a acestor hotărâri

ca vizând controlul punerii în aplicare a angajamentelor subscrise de statele membre în cadrul Convenției din 1957.

141. Dacă acestea sunt învățămintele care trebuie desprinse din Hotărârea Hurd și din Hotărârea din 5 aprilie 1990, Comisia/Belgia, citate anterior, apreciem că este neîntemeiată, în speță, pretinsa încălcare a articolului 10 CE, care se raportează la perioada anterioară intrării în vigoare a Convenției din 1994.

142. Astfel, măsura în cauză, și anume refuzul autorităților belgiene de a finanța mobilierul și materialul didactic al școlilor europene stabilite pe teritoriul Regatului Belgia, rezultă din interpretarea sferei de aplicare a obligațiilor conținute într-un acord (Acordul de sediu) adoptat pe baza Convenției din 1957. Or, în aplicarea punctelor 37 și 38 din Hotărârea Hurd, citată anterior, un asemenea acord care se situează în afara domeniului de aplicare al dispozițiilor tratatului, precum și a obligației de cooperare loială, astfel cum se exprimă la articolul 10 CE, este aceeași situație, în opinia noastră, pentru refuzul de a pune în aplicare obligațiile care decurg după cum se pretinde din acest acord. O constatare diferită ar fi echivalentă, în opinia noastră, cu depășirea competențelor care i-au fost atribuite Curții, deoarece acest aspect ar determina, în vederea stabilirii pretinsei încălcări a articolului 10 CE, definirea sferei de aplicare a obligațiilor care decurg din Acordul de sediu [45].

45 — A se vedea în acest sens Hotărârea Hurd, citată anterior (punctul 22).

143. Pe baza unui raționament atât de apropiat de cel care a fost dezvoltat, considerăm de asemenea că, în ceea ce privește perioada ulterioară intrării în vigoare a Convenției din 1994, pretinsa încălcare a articolului 10 CE trebuie să fie respinsă.

144. Desigur, este adevărat că, începând cu 1 octombrie 2002 și având în vedere aderarea Comunității, Convenția din 1994 face parte integrantă din dreptul comunitar și este opozabilă statelor membre.

145. Nu este mai puțin adevărat că obligațiile în litigiu din speță nu sunt definite în Convenția din 1994, ci în Acordul de sediu la care Comunitatea nu a aderat. Astfel, Acordul de sediu rămâne un acord încheiat între Consiliul superior și Regatul Belgiei. Contrar celor susținute de Comisie, nu se poate pretinde nici că, prin faptul că este de acum parte contractantă la Convenția din 1994, Comunitatea ar fi aderat de asemenea la drepturile și obligațiile stipulate în Acordul de sediu astfel încât acesta din urmă să poată fi calificat ca normă de drept comunitar, nici că Consiliul superior ar reprezenta o emanație organică a Comunității.

146. Dacă admitem că, astfel cum se indică mai sus la punctele 53-56 din prezentele concluzii, Acordul de sediu poate intra, începând cu intrarea în vigoare a Convenției din 1994, sub incidența normelor care pot fi interpretate de către Curte, este numai pentru motivul că, în temeiul dispozițiilor convenției respective, în special ale articolului 26, acest acord intră sub incidența „aplicării" acestei convenții, în sensul clauzei compromisorii prevăzute de acest articol. Totuși, cu excepția situațiilor vizate de această clauză, Curtea nu are nicio competență pentru a se pronunța cu privire la acordul respectiv [46]. Or, în prezenta cauză, astfel cum am avut deja ocazia să subliniem la punctul 57 din prezentele concluzii, Curtea nu a fost sesizată de Comisie în temeiul articolului 26 din Convenția din 1994, ci în aplicarea articolului 226 CE.

147. Prin urmare, în cadrul Acordului de sediu, obligația de cooperare loială exprimată la articolul 10 CE nu se aplică, inclusiv pentru perioada care curge după intrarea în vigoare a Convenției din 1994.

46 — Astfel, presupunând că este sesizată Curtea cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare referitoare la interpretarea Convenției din 1994 și a Acordului de sediu și privind fapte ulterioare datei de 1 octombrie 2002, Curtea ar trebui, în opinia noastră, să admită că este competentă pentru interpretarea Convenției din 1994, în temeiul apartenenței acesteia din urmă la dreptul comunitar, dar să își decline competența pentru examinarea dispozițiilor Acordului de sediu.

148. Propunem, așadar, Curții să respingă al doilea aspect privind pretinsa neîndeplinire a obligațiilor întemeiat pe încălcarea articolului 10 CE.

149. Având în vedere ansamblul considerațiilor de mai sus, propunem Curții să respingă acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în integralitate.

V — Cu privire la cheltuielile de judecată

150. În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Regatul Belgiei a solicitat obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată și în măsura în care, astfel cum propunem, Comisia ar trebui să cadă în pretenții, ar fi necesar, așadar, să se admită cererea Regatului Belgiei.

VI — Concluzie

151. Pentru aceste motive, solicităm Curții:

— respingerea acțiunii și

— obligarea Comisiei Europene la plata cheltuielilor de judecată.